

Resolutie

Formerende partijen, gebruik de kracht van lokaal bestuur!

Inleiding

Als gemeenten zijn wij onderdeel van de oplossingen voor de grote maatschappelijke vraagstukken. Wij staan dicht bij onze inwoner: we betrekken hen bij totstandkoming van nieuw beleid en uitvoering. Wij geven de overheid een persoonlijk gezicht in het contact met onze inwoners en geven inzicht in de noodzaak van sommige keuzes, ook als die soms pijnlijk zijn. Tegelijkertijd zijn we wendbaar en flexibel, herkenbaar en laagdrempelig. Dit stelt ons in staat om kleinschalige oplossingen te vinden voor levensgrote problemen. Problemen die van plek tot plek en van regio tot regio kunnen verschillen en dus om eigen oplossingen vragen.

Gemeenten willen met het nieuwe kabinet een agenda maken die gericht is op de aanpak van de grote maatschappelijke vraagstukken. Voor een goede samenwerking tussen het rijk en gemeenten moet de interbestuurlijke verhouding worden versterkt en de financiële verhoudingen weer in balans gebracht. Dit vraagt om erkenning vanuit het rijk voor de financiële positie van gemeenten. We brengen scherp op het netvlies dat gemeenten alleen met een goede (financiële) uitgangspositie bij kunnen dragen aan het oplossen van grote maatschappelijke problemen. Dit is de weg naar een constructieve samenwerking gebaseerd op onderling vertrouwen en respect voor elkaars positie en verantwoordelijkheden. De volgende resolutie maakt dit concreet.

Constaterende dat: Gemeenten bijdragen aan het oplossen van de grote problemen in onze samenleving.

Elke dag zien en horen gemeentebestuurders de zorgen over bestaanszekerheid, kansengelijkheid, de toekomst van de zorg, woningbouw & de inrichting van Nederland, klimaat & energie, en asiel & migratie in de samenleving. Wij kunnen en willen hier daadkrachtig en voortvarend mee aan de slag gaan door het initiatief te nemen. Door onze nek uit te steken en een stap naar voren te zetten. Voor onze inwoners en met andere partijen.

1. Bestaanszekerheid

We zien dat steeds meer inwoners moeite hebben om rond te komen. Het is onze taak als gemeenten om deze inwoners zekerheden te bieden in een onzekere wereld. We willen ons richten op maatwerk in bijzondere situaties. Daarvoor moet de landelijke basis op orde zijn en moet er een goede balans zijn tussen rijk en gemeenten. Om een menswaardig bestaan veilig te stellen, moeten er politiek fundamentele keuzes worden gemaakt. Basisvoorzieningen als zorg, onderwijs, wonen en kinderopvang moeten toegankelijk en betaalbaar zijn. Bijvoorbeeld door het verhogen van het sociaal minimum, en het vereenvoudigen en herzien van het (belasting- en toeslagen)stelsel en structurele bestaanszekerheid bieden aan mensen in een aangepaste werkomgeving.

2. Kansengelijkheid (jeugd en onderwijs)

We willen de meest kwetsbare gezinnen kunnen blijven helpen. Met de Hervormingsagenda Jeugd en het toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming worden goede stappen gezet richting kansengelijkheid. Voor de continuïteit van de jeugdhulp is financiële zekerheid nodig vanaf 2026. Ook is op korte termijn inzicht nodig over hoe de inperking van de reikwijdte in de wet op jeugdhulp eruit gaat zien. Daarnaast vragen we om onderwijshuisvesting als topprioriteit te benoemen: er liggen diverse rapporten die klip-en-klaar zijn over het belang hiervan voor de kansen van alle jongeren.

3. Toekomst van de zorg

Om het zorgstelsel toekomstbestendig te maken, moeten nu keuzes gemaakt worden die in brede zin bijdragen aan gezond leven en ouder worden. We willen met het rijk in een gezamenlijke agenda toewerken naar een passend kader voor de Wmo, als fundament van een houdbaar zorgstelsel. Daarbij horen instrumenten die gemeenten helpen om vanuit verschillende domeinen samen te werken en te sturen op woningbouwprogrammering. Zo kan de overheid daadwerkelijk voorzien in huisvestingsmogelijkheden van aandachtsgroepen. Ook pleiten wij voor structurele middelen voor versterking van preventie, publieke gezondheid en een sociale basis.

4. Asiel en migratie

Gemeenten kunnen een bijdrage leveren aan een flexibel en effectief opvang- en migratiesysteem. Betrouwbaar rijksbeleid gericht op de lange termijn, wetgeving waarin de taken van gemeenten zijn vastgelegd, en voldoende middelen en capaciteit in de hele keten zijn daarvoor randvoorwaardelijk. Zo komen we tot een migratiesysteem dat kan rekenen op draagvlak in wijken, dorpen en steden, menswaardig is en zorgt voor goede integratie van nieuwkomers. Een systeem waarbij de basisvoorwaarden weer op orde zijn.

5. Klimaat en energie

In de uitvoering van het klimaatakkoord is samenwerking tussen gemeenten, rijk, provincies en waterschappen niet alleen kansrijk, maar ook noodzakelijk. Gemeenten nemen hun verantwoordelijkheid en gaan voorop in de uitvoering van de maatregelen uit het klimaatakkoord. Daarbij moeten we steeds oog houden voor haalbaarheid en betaalbaarheid van deze ambitieuze doelen met een duidelijke en hanteerbare boodschap voor onze inwoners. Koersvast met een blik die verder richt dan 2030, maar kijkt naar de klimaatdoelen van 2050.

6. Woningbouw en inrichting Nederland

Gemeenten realiseren vanuit de visie voor een gebied of wijk nieuwe woningen, zorgen voor bereikbaarheid, het behoud en uitbreiden van natuur, het vinden van een plek voor bedrijven en ondernemers. De fysieke ruimte in Nederland is schaars en de opgaven zijn groot. Overal verdienen mensen kansen en willen ze gezond oud worden; daarvoor is ruimte nodig waarover we in goed samenspel tussen overheden keuzes moeten maken. We vragen het rijk om: te investeren in de versterking en verbetering van de hoofdstructuren, de noodzakelijke keuzes te maken op hoofdlijnen en hoofdstructuren en ervoor te zorgen dat de consequenties van deze keuzes te dragen zijn. Zodat gemeenten in staat zijn om de leefomgeving te verbeteren en noodzakelijke transitie vorm te geven.

Spreek uit dat ... daarvoor een goede uitgangspositie nodig is!

Wij staan klaar om onze bijdrage te leveren aan deze en andere maatschappelijke thema's. Dat doen we met onze partners in wijken, vanuit de leefwereld van onze inwoners. Daarvoor hebben we wel een goede uitgangspositie nodig. We moeten als gelijkwaardige partners met elkaar optrekken. Daar hoort ook een goede financiële uitgangspositie bij. En omdat er in het hele land schaarste is aan personeel, worden uitvoerbaarheid en digitalisering steeds belangrijker. Door keuzes tijdens de vorige formatie is de samenwerking verlamd geraakt en heeft het onderling vertrouwen een knauw gehad. Het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 21 november jl. hebben wij ervaren als een nieuw begin om de interbestuurlijke verhoudingen te verbeteren en een eerste stap richting een betere financiële balans tussen rijk en gemeenten. En willen daar in de komende maanden graag verdere stappen in zetten, die ook echt leiden tot verbetering in de positie van gemeenten. Wij hechten veel belang aan dit eerste herstel van vertrouwen en zijn gemotiveerd hierin verder te investeren.

We geven een aantal punten mee die nodig zijn om ons een goede basis te geven voor onze bijdrage aan de opgaven van deze tijd:

1. Afschaffen van de opschalingskorting

We zien inmiddels brede steun in het parlement ontstaan voor onze vurige wens om de opschalingskorting af te schaffen. Inmiddels is breed erkend dat deze korting geen onderbouwing kent. Terugdraaien van deze korting verkleint het gat voor gemeenten in 2026 met € 675 miljoen.

2. Herstel van het accres vanaf 2026

Gemeenten zijn gemiddeld voor 57% van hun inkomsten afhankelijk van het gemeentefonds, maar voor sommige gemeenten is dat zelfs meer dan 80%. Kabinet Rutte IV heeft eenzijdig een nieuwe financieringssysteem aangekondigd. Vooruitlopend daarop is het gemeentefonds gekort met ongeveer € 2,2 miljard. De aangekondigde nieuwe financieringssysteem is er niet gekomen, maar de korting blijft wel staan. Ook deze korting heeft geen enkele onderbouwing. Een volgend kabinet moet zich rekenschap geven van het feit dat deze korting reële gevolgen gaat hebben: investeringen worden uitgesteld of geannuleerd en er zal bezuinigd moeten worden op de uitvoering van vrijwel alle gemeentelijke taken als deze korting niet wordt hersteld.

3. Indexering van de fondsen passend bij stijgende kosten op wettelijke (zorg)taken

Bij de Voorjaarsnota 2023 is eenzijdig een nieuwe normeringssystematiek gepresenteerd: het rijk wil voortaan het accres koppelen aan de gemiddelde groei van het BBP over de afgelopen 8 jaar – een percentage van ongeveer 1,6% - 1,8%. Er ligt nu een systeematiek voor waarover door de Tweede Kamer nooit inhoudelijk is gedebatteerd en waarmee

gemeenten en provincies niet akkoord zijn gegaan. Hoewel deze systematiek stabiliteit kan brengen, schiet ze tekort om de groei van de uitgaven voor zorgkosten van gemeenten en beheer en onderhoud van infrastructuur, OV en natuurbeheer van provincies op te vangen. Die kosten stijgen namelijk harder dan het gemiddelde BBP. Daarnaast leidt de nieuwe berekeningswijze tot schommelingen met een éxtra nadeel. De systematiek moet daarom aangepast worden om te voorkomen dat er een jaarlijks groeiend tekort ontstaat en op instemming kunnen rekenen van *alle* overheden, niet alleen het Rijk.

4. In balans brengen van taken en middelen

Gemeentebegrotingen kijken vier jaar vooruit. Vanwege het financiële gat in 2026 en verder kunnen zij nu veel beperkter structurele uitgaven plannen. Er kan bijvoorbeeld geen vast personeel worden aangenomen voor structurele taken. Gemeenten starten begin 2024 met het opstellen van hun meerjarenbegroting 2025-2028. Het is dan noodzaak om gezamenlijk te kijken welke taken nog binnen de beschikbare middelen en op welke wijze kunnen worden uitgevoerd. Of we moeten noodgedwongen bezuinigingen in gang gaan zetten op woningbouw, zorg, beheer en onderhoud en andere belangrijke zaken. Het BMC-rapport en het advies van de Taskforce Taken en Middelen o.l.v. Alexander Rinnooy Kan geven aan op welke terreinen dit zijn weerslag heeft. Het corrigeren van de ingrepen op het gemeentefonds en de normering daarvan moet met voorrang gebeuren. Dit is noodzakelijk om de basis op orde te brengen. Daarnaast moeten we ook het gesprek

blijven voeren over bestaande tekorten op huidige taken. Te denken valt bijvoorbeeld aan onderwijs-huisvesting en de uitvoering van de participatiewet. Bij deze gesprekken moeten ook aspecten als de arbeidsmarktcrapte betrokken worden.

5. Meer algemene en minder specifieke uitkeringen

Gemeenten hebben op dit moment te maken met veel specifieke uitkeringen. Dit beperkt de beleidsvrijheid van gemeenten en geeft veel administratieve lasten. De VNG roept een nieuw kabinet dan ook op om de algemene uitkeringen weer met enthousiasme te benutten om gemeenten te bekostigen.

6. Geen aanvullende bezuinigingen

Gelet op de grote maatschappelijke opgaven waar gemeenten een rol in spelen en de huidige toestand van de gemeentefinanciën, achten wij het vanzelfsprekend dat er geen enkele ruimte is voor extra of aanvullende bezuinigingen. Dit zou de goede uitgangspositie van gemeenten tenietdoen.

7. Versterking partnerschap

We werken aan oplossingen die werken in onze buurten, wijken en gebieden. Oplossingen die uitlegbaar zijn aan onze inwoners en die uitvoerbaar voor onze organisaties. We brengen daarom graag onze praktijkkennis vanaf de start in. We vragen om in de interbestuurlijke verhouding meer zekerheden in te bouwen dat nieuwe plannen ook uitvoerbaar en effectief zijn. De Code interbestuurlijke verhoudingen en de Uitvoerbaarheidstoets decentrale overheden zijn daarin onmisbaar, evenals een uitvoeringstoets door de VNG en gemeenten zelf. Daarmee zijn we er nog niet: professionals, data en ICT, en geld zijn komende jaren schaars(er) in beschikbaarheid of aanpassingsvermogen. Maak samen met ons heldere keuzes waar gemeenten écht het verschil kunnen maken en welke taken beter centraal uitgevoerd kunnen worden – en stel hen hier ook toe in staat. Kijk ook waar vereenvoudiging mogelijk is, voor onze inwoners en onze mensen in de uitvoering.

Alleen samen komen we uit de crisisstand en gaan we naar lange termijn oplossingen. Alleen samen kunnen wij een slagvaardige overheid zijn, die doet wat het belooft en waar de burger op vertrouwt.

Verzoekt de leden: in te stemmen met de kaders voor de inzet kabinetsformatie

Het bestuur vraagt u om in te stemmen met de bovenstaande kaders voor onze inzet bij de kabinetsformatie en om het bestuur de opdracht te geven om met het nieuwe kabinet – en bij voorkeur met het IPO en de Unie van Waterschappen:

- Te komen tot een bestuursakkoord over de gezamenlijke opgave voor in ieder geval de volgende de maatschappelijke vraagstukken
 - Bestaanszekerheid
 - Kansengelijkheid
 - Toekomst van de zorg,
 - Asiel en migratie
 - Klimaat en energie en
 - Woningbouw en de inrichting van Nederland;
- Als voorwaarde aan het bestuursakkoord te stellen dat de opschalingskorting wordt afgeschaft en dat er overeenstemming komt over herstel van het gemeentefonds inclusief een oplossing voor de accreskorting en een nieuwe, duurzaam toereikende wijze van indexeren;
- Naast geld, de aanpak van die opgaves ook nadrukkelijk te verbinden aan het thema vertrouwen in de overheid, en in dat kader te komen tot afspraken die de kracht van het lokaal bestuur bevorderen en bijdragen aan betere interbestuurlijke samenwerking.
- De uitvoerbaarheid van de afspraken in het bestuursakkoord te toetsen als het gaat om menskracht, planning, wetgeving en financiën en alleen in te stemmen met haalbare voorstellen.